

Ohjekortin RT 103754 Työvoiman hyväksikäytön torjunta rakennusalalla hyödyntäminen urakkaohjelmassa ja tilaajan vastuullisuustyössä

**H
O
A
S**

MARIKA NYSSÖNEN
VASTUULLISUUSPÄÄLIKKÖ

TIEDOSTAVA TYÖMAA –KONSEPTI JA URAKKAOHJELMIEN KEHITYS

HOAS

MARIKA NYSSÖNEN
VASTUULLISUUSPÄÄLIKKÖ

Tiedostava työmaa on Hoasin konsepti, jolla pyritään varmistamaan että kaikilla Hoas-työmailla toteutuvat samat sosiaaliseen vastuullisuuteen liittyvät käytännönläheiset tavoitteet.

HOMMA TOIMII JOS...

Työskentely on aina turvallista.

Työ ei kuormita tai stressaa liikaa.

Häirintää tai asiointia
käytöstä ei ole. X

Kaikkien ääni kuuluu. X

Johto tukee sinua.

Tavarat ovat järjestyksessä
ja paikat siistejä. X

Saat tarvitsemasi tiedon
helposti ja ajoissa. X

HOAS

Lue lisää:
hoas.fi/tiedostavatyoma

TIEDOSTAVA TYÖMAA

HETKEN HUOLIMATTOMUUS

VOI VITUTTAA VUOSIA

HOAS

Työturvallisuus kuuluu kaikille.
Kaikilla on selkeät ohjeet ja jokainen
noudattaa yhteisiä sääntöjä. Jos havaitset
puutteen, korjaa se ja ilmoita työnohduille.
Ei oteta turhia riskejä tai hölmöilyä.

Lue lisää:
hoas.fi/tiedostavatyomas

JOS KERROT MIKÄ MÄTTÄÄ,

ASIALLE VOI TEHDÄ JOTAIN

HOAS

Työntekijät tietävät parhaiten, miten
omaa työtä tehdään fiksummin ja paremmin.
Siksi palkkaamme tekijöitä, joilla on myös
avot, korvat ja suu. Käytä niitä. Jos jokin
on pielessä tai keksit tavan tehdä jotain
paremmin, sano se ääneen.

Lue lisää:
hoas.fi/tiedostavatyomas

Miten Hoasin Tiedostava työmaa sai alkunsa?

HOAS

- Sääntöjä piisaa: lakeja, direktiivejä, ILO:n, YK:n ja OECD:n ohjeita. Silti rakennusalalla esiintyy epäoikeudenmukaisuutta, alipalkkausta ja muita epäkohtia. Mutta missä ja miten – ja mitä asialle voi tehdä?
- Meillä Hoasilla sovelletaan Lean-ajattelua ja -menetelmiä, joiden keskiössä on aina ihminen. Kokemus sanoo, että ihmiset tekevät työnsä paremmin, kun he voivat hyvin. Yhteismitallista tietoa työmailta ei kuitenkaan ollut. Numerot puuttuivat.

Miten Hoasin Tiedostava työmaa sai alkunsa?

HOAS

- Aloitimme kartoittamalla, miten vastuullisuus alalla toteutuu. Tilanne vaihtelee ja paljon jää pimentoon.
- Seuraavaksi kartoitimme mitä kaikkea vastuullisuus voisi olla. Ympäristö, turvallisuus ja hyvä hallinto ovat alalla kohtalaisen kuosissa, mutta sosiaalisessa vastuullisuudessa on paljon parannettavaa. Syntyi pitkä lista: mitä kaikkea pitäisi tehdä.
- Priorisoimme, konkretisoimme ja kiteytimme. Panostimme ymmärrettävyyteen ja vältimme kapulakieltä. Osallistimme eri alojen asiantuntijoita. Testasimme ja kehitimme.

Lopputuloksena oli
Tiedostava työmaa-konsepti ja seitsemän
sääntöä, joiden noudattaminen hyödyttää
kaikkia.

Säännöt sisältävät kolme eri osa-aluetta:
työympäristö, vuorovaikutus ja henkinen
hyvinvointi

HOMMA

TOIMII JOS...

Työskentely on aina turvallista.

Työ ei kuormita tai stressaa liikaa.

Häirintää tai asiatonta
käytöstä ei ole.

Kaikkien ääni kuuluu.

Johto tukee sinua.

Tavarat ovat järjestyksessä
ja paikat siistejä.

Saat tarvitsemasi tiedon
helposti ja ajoissa.

**H
O
A
S**

Lue lisää:
hoas.fi/tiedostavatyomaa

Homma toimii, jos...

Työskentely on aina turvallista.

Työturvallisuus kuuluu kaikille. Kaikilla on selkeät ohjeet ja jokainen noudattaa yhteisiä sääntöjä. Jos havaitset puutteen, korjaa se ja ilmoita työnjohdolle. Ei oteta turhia riskejä tai hölmöillä. Hetken huolimattomuus voi vituttaa vuosia.

H
O
A
S

HETKEN

HUOLIMATTOMUUS

VOI VITUTTAA

VUOSIA

**H
O
A
S**

Työturvallisuus kuuluu kaikille. Kaikilla on selkeät ohjeet ja jokainen noudattaa yhteisiä sääntöjä. Jos havaitset puutteen, korjaa se ja ilmoita työnsijalle. Ei oteta turhia riskejä tai hölmöillä.

Lue lisää:
hoas.fi/tiedostavatyomaa

**H
O
A
S**

Homma toimii, jos...

Työ ei kuormita tai stressaa liikaa.

Emme ole koneita ja ihmiselläkin on kuorman yläraja.

Epävarmuus omista tehtävistä ja liika työ aiheuttavat stressiä. Jokaiselle tehtävälle on varattava riittävästi aikaa. Ellet tiedä mitä tehdä, kysy. Jos töitä on liikaa tai aikataulu liian kireä, sano se.

H
O
A
S

KUORMAN YLÄRAJA

SE ON
IHMISELLÄKIN

HOAS

Emme ole koneita ja ihmiselläkin on kuorman yläraja. Epävarmuus omista tehtävistä ja liika työ aiheuttavat stressiä. Jokaiselle tehtävälle on varattava riittävästi aikaa. Ellet tiedä mitä tehdä, kysy. Jos töitä on liikaa tai aikataulu liian kireä, sano se.

Lue lisää:
hoas.fi/tiedostavatyomas

HOAS

Homma toimii, jos...

Kaikkien ääni kuuluu.

Työn tekijät tietävät parhaiten, miten oma työ tehdään fiksummin ja paremmin. Siksi palkkaamme tekijöitä, joilla on myös aivot, korvat ja suu. Käytä niitä. Jos jokin on pielessä tai keksit tavan tehdä jotain paremmin, sano se ääneen.

H
O
A
S

**JOS KERROT
MIKÄ MÄTTÄÄ,**

**ASIALLE VOI
TEHDÄ JOTAIN**

**H
O
A
S**

Työntekijät tietävät parhaiten, miten oma työ tehdään fiksummin ja paremmin. Siksi palkkaamme tekijöitä, joilla on myös aivot, korvat ja suu. Käytä niitä. Jos jokin on pielessä tai keksit tavan tehdä jotain paremmin, sano se ääneen.

Lue lisää:
hoas.fi/tiedostavatyomaa

**H
O
A
S**

Miten näkyy työmaalla?

HOAS

- Tiedostava työmaa –konseptiin kuuluu perehdytysmateriaali (neljällä kielellä) sekä julisteet ja muut viestintämateriaalit, jotka tuodaan näkyvästi työmaille.
- Konsepti perustuu seitsemään sääntöön ja niiden toteutumista mitataan kolmen kuukauden välein toteutettavilla kyselyillä.
  - Kyselyyn voi vastata neljällä kielellä: suomi, englanti, viro tai venäjä (valikoimaa laajennetaan tarvittaessa).
  - Jokaisen työntekijän ääni kuuluu työnantajasta riippumatta.
  - Anonyymi kysely on matalan kynnyksen kanava epäkohtien esiintuomiseen.
  - Saamme yhteismitallista tietoa kaikilta työmailtamme.
- Tulokset ja kehitystoimet jaetaan avoimesti purkutilaisuuksissa työnjohdolle ja työntekijöille. Tulokset ovat myös työmaalla nähtävillä tilannekuvan muodossa.

TIEDOSTAVA TYÖMAA

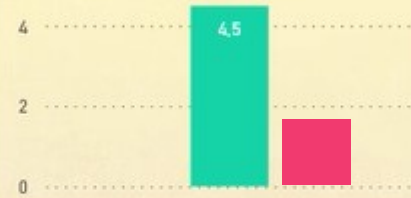
Työmaa X

Viimeisimpään
kyselyyn vastanneet

Latest responses

39

Turvallisuus - safety

Kuormitus - work stress

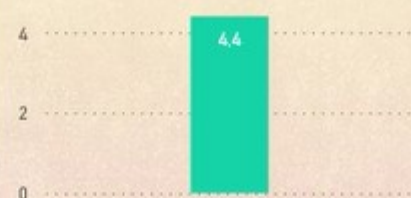
Kunnioitus - respect

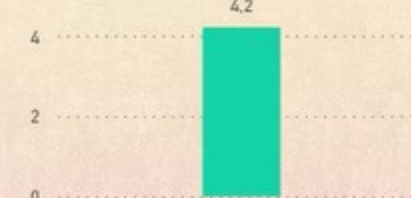
Kommunikaatio - communication

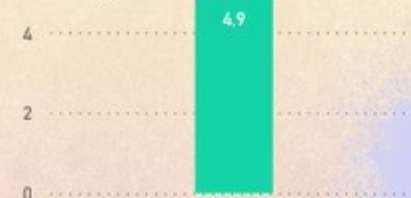
Johtaminen - management

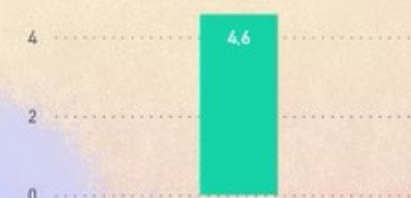
Siisteys ja järjestys - order and tidiness

Perehdytys - orientation

Motivaatio - motivation

Haasteet - challenges

Haaste

Jatkotoimenpide

Aikataulu on välillä liian kiire

Aikataulu!

Ei

Ei mielipiteitä

Eipä tule mieleen

Info puuudulik

Järjestys

Jäteastiat on usein täynnä pitkään tai niitä ei ole tarpeeksi.

kesti aikaa saada objektiivain

No

Pieniä haasteita sääsuojan kanssa, mutta

Onko jokin asia toiminut työmaalla erityisen hyvin?

has something worked particularly well on the site?

50:50

Ei mielipiteitä

Ju

Ju on

Kahvia on aina
kaikki menee hyvin

Kyllä

Logistiikka

Nopea reagointi suunnittelijoilta ja tilaajalta. Helpottaa työnjohtajan hommia erittäin paljon kun pystyy tehdä nopeita päätöksiä.

HOAS

Konseptin merkitys Hoasille

HOAS

- Ensimmäinen Tiedostava työmaa käynnistyi syksyllä 2024 ja konseptia toteutetaan tällä hetkellä viidellä Hoasin työmaalla. Vuoden 2025 aikana konsepti on käytössä 10 työmaalla.
- Hopealuoteja ei ole, eikä Tiedostava työmaa ratkaise kaikkea. Toistaiseksi vastaanotto on ollut erinomaista ja tulokset hyviä.
- Työmailla konkreettisesti näkyvien toimenpiteiden lisäksi työvoiman hyväksikäytön torjunta halutaan varmistaa sopimuksin.

Urakkaohjelmien kehitys

HOAS

- Syksyllä 2024 selvitimme säätiön urakkaohjelmien nykytilaa ja mitä pitäisi parantaa.
- Tuore RT-kortti työvoiman hyväksikäytön torjunnasta rakennusalalla sekä Finnwatchin raportti rakennusalan ihmisoikeusrikkomuksista ja työperäisestä hyväksikäytöstä vuodelta 2022 tarjosivat mainiot työkalut riskien tunnistamiseen. Myös Ylvan Inklusio ja yhdenvertaisuus –liitettä alihankintasopimukseen hyödynnettiin.
- Totesimme, että moni asia on jo hyvällä mallilla, mutta kehityskohteita löytyy.

Urakkaohjelmissa hyvällä mallilla mm.

HOAS

- Turvallisuustekijät ja –vaatimukset.
- Tilaajavastuutietojen tarkastaminen ja aliurakoitsijoiden hyväksyminen.
- Vaatimus työehtosopimuksen soveltamiseen myös ulkomaalaisten ja lähetettyjen työntekijöiden kohdalla.
- Kielitaitorajoitteet keskimäärin hyvin tunnistettu ja vaatimukset perehdyttämisestä aliurakoitsijan kielitaitoisella edustajalla.
- Työn ketjuttamista rajoitettu. Pääurakoitsijan aliurakoitsijoiden töiden jakaminen edelleen aliurakoiksi ei ole sallittua ja vaatii aina erikseen Hoasin kirjallisen luvan.
- Tiukat vaatimukset henkilötunnusteiden käytöstä työmaalla.
- Nykyisten vaatimusten, esimerkiksi TES:n mukaisen palkanmaksun noudattamatta jättämisen sanktiot.

Urakkaohjelmissa yhtenäistettävää tai kehitettävää mm.

HOAS

- Kevytyrittäjyyden kieltö kaikkiin urakkaohjelmiin – kevytyrittäjyyden kautta urakoitsijoilla mahdollisuus kiertää vastuitaan työntekijöistään.
- Jos urakoitsija järjestää työntekijälle majoituksen, majoituksen tulee täyttää terveysuojelulaissa säädetyt vaatimukset ja yritystä sitovan työehtosopimuksen määräykset majoitusoloista.
- Aliurakoitsijoiden tarjotessa majoitusta lähetetyille työntekijöille asuinolosuhteiden oltava TES:n mukaisia.
- Rekrytointimaksujen kieltö, majoituksesta maksun perimisen kieltö, muut työntekijöiltä pidätettävien laittomien ja perusteettomien palkanosien kieltö.
- Pakkotyön kieltö – matkustusasiakirjojen, työlupa-asiakirjojen pidättämisen kieltö.
- Pääurakoitsijan vastuu työntekijöiden tiedottamisesta omista oikeuksistaan.
- Työntekijöiden oikeus irtisanoutua työstään omasta tahdostaan, lain/työehtosopimuksen mukaisella irtisanomisajalla.

Kehitetty / tulossa käyttöön

HOAS

- Toimintaohje häirintätilanteisiin
  - Esim. jos Tiedostava työmaa-kyselyssä tai muuta kautta tulee tietoon häirintää tai epäasiallista käytöstä.
- A1-lomakkeen tarkastamisen ohje
- Hoasin ilmoituskanava (Whistleblow) työntekijöiden tietoon ja näkyviin työmailla
- Työntekijöiden oikeuksista ja ulkopuolisista avuntarjoajista tiedottaminen työmailla monikielisesti

Isoimmat haasteet

HOAS

- **Oikeus tietoihin ja tarkastuksiin**

- Esim. A1-lomakkeen tarkastaminen: miten voidaan olla varmoja ovatko tiedot oikein? Esim. kuinka monta ihmistä osoitteessa todella asuu. Voimmeko tarkastaa asuntoja? Tai miten palkkatietojen tarkistaminen toteutettaisiin käytännössä?

- **Tiedonsaannin vaikeus ja monimutkaiset ohjeet**

- Valvonnan näkökulmasta ohjeita on monia ja tieto on usein monimutkaisesti saatavilla. Perehtyminen ja oppiminen vie aikaa.
- Entä miten henkilö, johon epäoikeudenmukaisuudet kohdistuvat, osaa hakea apua?

- **Omia oikeuksia ei tiedetä**

- Työntekijät eivät itse välttämättä tiedä omista oikeuksistaan. Ja vaikka tekijälle asia olisi ok, ei se välttämättä kuitenkaan täytä vaatimustasoja.

- **Pelko voi estää tuomasta esiin epäkohtia.**

Lisätietoja
Marika Nyyssönen
marika.nyyssonen@hoas.fi